

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-20 30 00
www.hkr.se

EXAMENSARBETE

Hösten 2012

Lärarytbildningen

Några pedagogers uppfattningar om pedagogiskt drama i förskolan

Författare

Helena Andersson

Lina Lindqvist

Handledare

Marie-Louise Hjort

Examinator

Ann-Christin Sollerhed

www.hkr.se

Några pedagogers uppfattningar om pedagogiskt drama i förskolan

Abstract

Genom detta examensarbete vill vi undersöka några pedagogers uppfattningar om pedagogiskt drama i förskolan. Vår litteraturgenomgång innehållande forskning kommer att bearbetas tillsammans med resultatet av den kvalitativa undersökningen med pedagogerna. Vi utgår från en sociokulturell lärandeteori, bland annat genom att vi använder oss av Vygotskijs olika teorier om lärande. I litteraturen förklaras pedagogiskt drama som ett ämne vilket kan utveckla barnets sociala förmåga, kommunikationsförmåga och som ett verktyg för att bearbeta känslor. Med detta som utgångspunkt granskar vi läroplanen för förskolan och dess vikt på pedagogiskt drama samt i vilket syfte pedagogiskt drama kan och skall användas. Genom de intervjuer vi genomfört fick vi uppfattningen att pedagogerna anser drama vara viktigt men nämner inte främst de utvecklingsområden som litteraturen förespråkar.

Pedagogerna i förskolan uppger pedagogiskt drama som ett ämne där barnet kan utveckla sin självkänsla samt att våga synas och höras framför sina kamrater.

Det visar sig också att pedagogerna uppger sig anse lärarutbildningen som bristfällig i avseende att lära ut vilka metoder som kan användas inom pedagogiskt drama.

Ämnesord:

Drama, estetik, pedagogiskt drama, rollek.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	6
1.1 Bakgrund	6
1.2 Syfte och problemformulering	7
2 LITTERATURGENOMGÅNG	8
2.1 Begreppsdefinitioner	8
2.2 Olika synsätt på pedagogiskt drama	9
2.3 Estetik och kultur i samhället	10
2.4 Vygotskij – pedagogiskt drama	10
2.5 Rolleken och pedagogiskt drama	11
2.5.1 Pedagogen, rolleken och litterära texter	12
2.6 Bearbetning genom pedagogiskt drama och rollek	13
2.6.1 Pedagogiskt drama - för den emotionella utvecklingen	14
2.6.2 Pedagogiskt drama – för den sociala kompetensen.....	14
2.7 En humanfysiologisk aspekt på de skapande ämnena	15
2.8 Kultur i läroplanen	16
3. METOD.....	18
3.1 Kvalitativ undersökning	18
3.1.1 Validitet.....	19
3.2 Urval.....	19
3.3 Urvalskritik.....	20
3.4 Förberedelser inför undersökningen.....	21
3.4.1 Tillvägagångssätt av intervju	21
3.5 Etiska överväganden	21
4. RESULTAT	23
4.1 Drama och lärande	23
4.1.2 Analys.....	25

4.2 Kommunikation, drama i lärande	26
4.2.1 Analys.....	26
4.3 Kulturella inslag: teater, handdockor och lek.....	27
4.3.1 Analys.....	28
4.4 Kulturella inslag: Estetik.....	29
4.4.1 Analys.....	30
4.5 Barnets psykiska utveckling kombinerat med.....	30
4.5.2 Analys.....	31
4.6 Pedagogernas egna tankar kring att agera och	32
4.6.1 Analys.....	33
5 DISKUSSION	34
5.1 Resultatdiskussion.....	34
5.1.1 Resultatens konsekvenser för yrkesrollen	36
5.2 Sammanfattning	36
REFERENSLISTA.....	38
Bilagor.....	40

1. INLEDNING

1.1 Bakgrund

Vi är två lärarstudenter som tar examen våren 2013, till förskollärare inom; Lek, utveckling och lärande, naturvetenskap och teknik. Under vår specialisering valde vi kursen, barnets estetiska språk. Där fick vi möjlighet att utveckla våra kunskaper om estetiska uttrycksformer där pedagogiskt drama ingick. Forskare som Lind (2010) och .Sternudd (2000) skriver om pedagogiskt drama och dess betydelse för barnet. .Sternudd (2000) beskriver hur pedagogiskt drama utnyttjas i första hand som en metod för att nå andra kunskapsmål. Även Lind (2010) uttrycker i sin doktorsavhandling att drama endast används som ett verktyg, samtidigt som studier visar pedagogiskt dramas positiva läroprocesser för barnet. Med detta som utgångspunkt, fann vi det intressant att forska kring detta område.

Vi vill undersöka hur några pedagoger uppfattar pedagogiskt drama i förskolan, vilket finns med i läroplanen som ett ämne barnen ska få möjlighet att utvecklas inom.

I läroplanen uttrycks att:

”Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin skapande förmåga och sin förmåga att förmedla upplevelser, tankar och erfarenheter i många uttrycksformer som lek, bild, rörelse, sång och musik, dans och drama” (Lpfö 98, reviderad 2010).

Paulsen (2011) menar att det nuvarande skolsystemets fokus på de teoretiska ämnena även influerar förskolan, då de estetiska ämnena hamnar i en utsatt situation. Hon uttrycker även betydelsen av att ge barnen en möjlighet att använda andra ”språk” då orden inte räcker till. Det kan vara att få förmedla en känsla genom estetiska uttrycksmedel, där drama ingår (Paulsen 2011). Denna kunskap kan vi relatera till genom seminarier och litteratur från vår specialisering.

Enligt Lindqvist (1996) är de vuxna förebilder för barnen. En vuxen som går in i en roll kan föda en lust hos barnet att också vilja agera (Lindqvist, 1996). Erfarenhetsmässigt har vi upptäckt en viss osäkerhet hos vuxna att våga agera, även hos pedagoger i förskolan. Där kan

det finnas en aspekt att andra ämnesområden inte påverkas av pedagogernas osäkerhet, som ämnet drama gör. Barn har behov av att få uttrycka känslor där drama kan vara en bra metod för detta.

Paulsen (2011) uttrycker att, leken är en estetisk verksamhet utifrån en kulturhistorisk teori. Förhållandet mellan barnet och den pedagogiska verksamheten är en process där de vuxnas inställning till estetiska aktiviteter och lek är en viktig faktor. Teorin ställer krav på de vuxna, i form av inspirationskälla till barnens egen teater- och rollekar (Paulsen, 2011).

Barnets sociala utveckling är också beroende av hur de vuxna arbetar kring känslor, empati och kroppsspråk. Enligt Ogden (2003) är det sociala perspektivtagandet något som kan tränas upp genom aktiviteter där barnen får sätta ord på sina känslor och i det lära sig tolka icke-verbala signaler från sin omgivning. Färdigheter, vilka är nära kopplade med social perception är rolltagande, socialt perspektivtagande och empatiska förmågor (Ogden, 2003). Att konkretisera olika känslor med hjälp av drama kan förtydliga för barnen hur de bör behandla varandra med respekt och ödmjukhet.

1.2 Syfte och problemformulering

Syftet med vår studie är att undersöka hur några pedagoger i förskolan uppfattar det estetiska ämnet, pedagogiskt drama. Vår strävan är att undersöka om pedagogerna har diskuterat och reflekterat över hur ämnet kan användas, syftet med pedagogiskt drama, samt om de ser några möjligheter och/eller svårigheter kring ämnet.

Därför har vi följande frågeställning:

- ▲ Hur uppfattar pedagoger i förskolan pedagogiskt drama?
- ▲ Vilka möjligheter och/eller svårigheter uppger pedagogerna finns med ämnet pedagogiskt drama?

2 LITTERATURGENOMGÅNG

2.1 Begreppsdefinitioner

De olika begrepp vi kommer att beröra är estetik, drama och pedagogiskt drama. Nedan följer hur dessa begrepp beskrivs i litteraturen.

Estetik- läran om skönhet och konst (Svenska akademien, 2009).

I Rasmussen och Erberth (2009) beskrivs ordet estetik som sinneskunskap och först på 1700-talet kunde ordet förknippas med läran om det sköna. Det är de estetiska uttrycksformerna, som idag inkluderar drama, bild, dans, musik och poesi som kan kopplas till ordet estetik. Från ett grekiskt ord, handling, kommer ordet drama. Utifrån detta ord uppkom dramapedagogik vilket innebär att handlingen är i centrum (Rasmussen & Erberth, 2009)

Pedagogisk- som har att göra med uppfostran och undervisning (Svenska akademien, 2009). Huvudsyftet i pedagogiskt drama är att locka fram leklusten genom improvisationsövningar och rollekar (Hägglund & Fredin, 1997). Rasmussen och Erberth (2009) beskriver pedagogisk där barnets kreativa och sociala utveckling är grunden för dagens dramapedagogik. I den moderna dramapedagogiken i skolorna utvecklar barnen kommunikation, fantasi, samarbete och empati (Rasmussen & Erberth, 2009).

Drama- Litterärt verk i dialogform, vanligen avsett att framföras av skådespelare på teaterscen (Svenska akademien, 2009). Enligt Hägglund och Fredin (1997) är drama något som verkar inom förskola, fritidshem och fritidsverksamheten. I grundskola, folkhögskola, gymnasium och högskola benämns drama som ett ämne. Det är en metod som används som verktyg inom andra ämnen samt inom terapi. Ämnet drama innefattar skapande dramatik, dramatisk verksamhet, dramatiskt skapande, pedagogisk drama och dramatik (Hägglund & Fredin, 1997).

2.2 Olika synsätt på pedagogiskt drama

Vi gör några nedslag i historien för att visa vilka känslor drama väckt de senaste trehundra åren.

Rasmussen och Erberth (2009) beskriver att Martin Luther ville att barnen i skolan skulle arbeta mer kring drama, han menade att deras sinnen skulle öppnas och det kristna budskapet då skulle bli tydligare. På 1700- till 1800-talet såg man med skepticism på drama. Foslund, en lärare som uttryckte sig i en tidskrift, varnade för det negativa inflytande drama hade på barnen. Han gav uttryck för att rollerna framkallade en för tidig mognad och där roller som fäder eller förmyndare förlöjligades (Rasmussen & Erberth, 2009).

Vidare menar Rasmussen och Erberth (2009) att uppståndelsen kring drama naturligt följt de värderingar som verkat vid varje tidsepok. Här urskiljs att drama väcker olika känslor och reaktioner hos omgivningen, samt hur samhället präglar synen på drama. Under 1900-talet inleds den moderna dramapedagogiken, med hjälp av dess reformpedagoger. Pedagogerna påpekade att aktivitetspedagogik ökade barnens kreativitet, självkänsla och reflektionsförmåga. Under 1920-talet startade lärare upp kurser inom klassisk dramatik genom föreningar i Norden för att skolteatern skulle spridas och främjas. Under 1960- talet kom drama att bli ett arbetssätt och ett valbart ämne i skolorna. På grund av detta kunde eleverna utvecklas att våga mer, sätta sig in i karaktärer och därmed förstå hur andra människor tänker (Rasmusson & Erberth 2009).

Kunskaper som samarbete och kommunikation var i fokus i diskussionen om hur barn kunde utvecklas inom pedagogiskt drama. I skolan på 1960-talet ansågs drama vara en metod där självständighet och empati kunde utvecklas hos eleverna. Här föds ett nyanserat sätt att se på pedagogiskt drama, vilket fick en mer betydande roll i skolan. I dag är dramaarbetet samhällsinriktat och det finns en röd tråd, i vilken barnen själva lär sig att ta ställning och där forumspel är en metod för att bearbeta konflikter och olika värderingar (Rasmussen & Erberth, 2009).

2.3 Estetik och kultur i samhället

Ziehe (1993) ger sin beskrivning av moderniseringen i samhället. Han menar att familjen har fått en minskad roll angående barnets socialisation. Det har resulterat i att samhällets institutioner, som förskolan, har övertagit den rollen. Följden har då blivit att den naturliga frigörelsen från modern har uteblivit. Ziehe menar att traditioner har minskats i samhället vilket medför att individen behöver finna och tolka sin egen livssituation och den egna identiteten (Ziehe, 1993).

Lind (2010) berör i sin doktorsavhandling estetiska läroprocesser. Hon beskriver att estetiska ämnen används i första hand som ett medel eller verktyg i syfte att nå andra kunskapsmål. Detta menar hon är en dold motsättning i förhållande till diskussioner och studier av hur estetiska praktiker kan ses eller bör ses som läroprocesser, samt i vilket syfte och av vem dessa ska kontrolleras (Lind, 2010). Eftersom drama ingår i begreppet estetik beaktas detta genom en fördjupning av estetik som begrepp samt belysning av samhällsförändringar ur ett populärkulturellt perspektiv.

Kulturhistoriska teorier beskrivs i Hägglund, Fredin (1997), vilka betonar leken som en estetisk verksamhet och i denna förenas känsla och förnuft. Teorin är baserad på individens kulturella utveckling där människan är en skapande individ (Hägglund, Fredin, 1997). Kopplingar kan här föras till Vygotskijs (2007) syn på människan som en kreativ varelse. I Lindqvists forskningsrapport, beskriver hon leken som en grund i samhället där frivillighet och den kulturella formen är utmärkande (Lindqvist, 1995). Lindqvist (1996) belyser att barnet genom sin lek tillvaratar samhällskulturen och samtidigt skapar barnet sin egen kultur (Lindqvist, 1996).

2.4 Vygotskij – pedagogiskt drama

Vygotskij (2007) beskriver barnets teatrala skapande som en form av skapande vilken är nära knuten till barnet. Det finns enligt Vygotskij två grundläggande faktorer till att dramatisering står barnet nära. Den första faktorn är att barnet själv utför handlingen i dramatiseringen. Den

andra faktorn är den personliga upplevelsen, vilken väver samman handlingen och det konstnärliga skapandet. Vygotskij beskriver vidare om skillnaderna mellan barnets och den vuxnes drömmar vilka innefattar individers fantasier. Skillnaden mellan dessa två grupper är att barnet har ett behov av att förverkliga sin fantasi i handlingar. Barnet behöver återge sin verklighet där dramatisering till fullo kan tillfredsställa detta. Vidare uttrycker Vygotskij att verklighet och fantasi är bundna till varandra, vilket han nämner som den kreativa förmågan. Ju större verklighet en människa har, ju mer omfattande är dennes fantasi och vice versa. Fantasi är något som barnet får möjlighet att utveckla bland annat genom pedagogiskt drama och rollekar (Vygotskij, 2007).

2.5 Rolleken och pedagogiskt drama

Rolleken är en del i pedagogiskt drama vilken beskrivs i detta avsnitt. Lindqvist (1995) beskriver att barnet tidigt är intresserad av rollfigurer. Världen blir betydelsefull i kommunikationen med andra individer. Ett intresse för rollfigurer finner barnet tidigt om rollfigurerna känns meningsfulla i barnets värld (Lindqvist, 1995).

Vygotskij (2007) uttrycker att barnet i sin lek återskapar det upplevda. Att härma är betydelsefullt i barnets lek samtidigt som det i leken sker en kreativ bearbetning där barnet tolkar sin erfarenhet på ett sätt som inte återger verkligheten exakt. Genom denna bearbetning skapar barnet en egen verklighet som är jämförbar med barnets egna intressen och behov (Vygotskij, 2007).

Paulsens (2011) uttryck; upphävande av verkligheten, innefattar att barnet i rolleken åsidosätter sitt eget jag och intar en ny roll, ett engagerat tillstånd där barnet får fullt utrymme att använda sin fantasi och där kan utnyttja hela sin potential. Eftersom barnet åsidosätter sitt eget jag är det också mindre risk att känna misslyckande. Här åsidosätts också de normer som är vanligt förekommande för barnet och genom rolleken finns de bästa förutsättningar för kreativitet och möjligheter för individuella förutsättningar (Paulsen, 2011).

Lindqvist (1996) menar att barnet i leken får möjlighet att dramatisera det barnet upplevt vilket gör att upplevelsen bearbetas och blir meningsfull (Lindqvist, 1996) I läroplanen

uttrycks om värdegrunden att:

”Barn tillägnar sig etiska värden och normer främst genom konkreta upplevelser” (LPFÖ 98, reviderad 2010, sid 21).

2.5.1 Pedagogen, rolleken och litterära texter

Lindqvist (1996) beskriver hur betydelsefulla de vuxnas rollgestaltningar i lek och drama är, för att barnets lekvärldar ska kunna utvecklas. Lindqvist uttrycker att barnet blir nyfiket på att gå in i leken om de vuxna intar rollekar. Litterära texter kan bearbetas med hjälp av vuxna och figurerna i böckerna kan då bjuda in barnet i en lekvärld. När de vuxna kliver in i roller kan barnet leva sig in i handlingarna och kan då identifiera sig med karaktärerna. Här förklaras vikten av att de vuxnas karaktärer blir livfulla, om det saknas avstannar ofta leken och handlingsregistret försvinner. De vuxna behöver visa handlingen och karaktärens olika egenskaper, inte endast klä ut sig till en roll (Lindqvist, 1996).

I läroplanen för förskolan uttrycks att arbetslaget ska:

”ge barnen möjlighet att utveckla sin förmåga att kommunicera, dokumentera och förmedla upplevelser, erfarenheter, idéer och tankegångar med hjälp av ord, konkret material och bild samt estetiska och andra uttrycksformer” (LPFÖ, 98, reviderad 2010, Sid 29)

Lindqvist (1996) uttrycker att då pedagoger skapar lekvärldar utifrån litterära verk tillsammans med barnet får det möjlighet att uppleva den kultur som finns runt omkring barnet (Lindqvist, 1996).

Hägglund och Fredin (1997) beskriver arbete med litterära texter, där barn på en förskola fick bearbeta litterära texter på olika sätt. Bland annat genom drama och gestaltning av olika identiteter i en saga om Muminrollen. Det fördes en dialog om definitioner av olika identiteter där barnen fick välja vilken figur de ville gestalta men samtidigt spela figurerna med andra identiteter. Muminmamman blev busig, bråkstaken fick vara Hemulen o.s.v. De fick fritt spelrum att gestalta figurerna med olika egenskaper. Här framställs hur känslor och olika mänskliga egenskaper kan bearbetas genom drama. Pedagogerna ville med

utgångspunkt från litteraturen få barnen att reflektera kring olika fenomen samt över sitt eget lärande, vilket åstadkoms genom att variationen lyftes fram inom barnets skapande och lek. Det innehöll, exklusive drama, både skriv- och läsutveckling samt utveckling av ett estetiskt förhållningssätt. Den centrala frågan i detta var relationen mellan den fiktiva berättelsen och barnets eget liv och sin omvärld. I pedagogernas utvärdering av detta temaarbete kom de fram till att de själva hade utvecklat sin syn på hur barn kan ta till sig litterära berättelser och urskilja dolda budskap i berättelserna de tidigare inte sett. Inte endast barnen hade utvecklats i det utvecklingspedagogiska arbetet (Hägglund & Fredin, 1997).

Pramling och Asplund (2003) uttrycker, att om inte pedagogerna själva utvecklas i sitt tänkande angående innehållet samt förmågan hos barnet och dess lärande om diverse objekt är inte deras arbete fullständigt lyckat (Pramling, Asplund, 2003).

2.6 Bearbetning genom pedagogiskt drama och rollek

Paulsen (2011) beskriver att, i den psykodynamiska teorin betraktas de estetiska aktiviteterna och pedagogiskt drama som en metod att bearbeta inre problem. De estetiska aktiviteterna får en terapeutisk mening. Några exempel på känslor som kan uppkomma hos barnet kan vara att bli avvisad eller nederlagskänslor. Dessa känslor kan vara svåra för barnet att bearbeta utan stöd från en vuxen. Paulsen redogör för begreppen reaktiv och reflexiv handling där en reaktiv handling beskrivs som när man gör sig av med en känsla genom att skrika, springa, välla bord eller slåss. Här saknar barnet ord för att kunna beskriva sin känsla. I en reflexiv handling bearbetas känslor genom estetiska aktiviteter, exempelvis pedagogiskt drama (Paulsen, 2011). Detta kan kopplas till betydelsen att barnet får uttrycka sig och sina känslor genom pedagogiskt drama, för att undvika att barnet håller inne med känslor som behöver få komma ut.

Paulsen (2011) beskriver att balansen i känslolivets är beroende av att vi människor får uttrycka det vi kände, få ut det *kända*. Vuxna gör oftast detta genom det verbala språket, för oss själva och inför andra uttrycker vi vad vi upplevt. Ibland kan det vara så att känslan uppkommer av att orden inte räcker till, vi behöver andra *språk* att använda för att få en

möjlighet att förmedla det vi upplevt, både för andra och för oss själva. Genom estetiska aktiviteter kan denna möjlighet ges (Paulsen, 2011). En medvetenhet om hur vi kan ge barnet möjlighet att uttrycka sig utan att skada sig själv eller någon annan kan här tolkas vara betydelsefull i arbetet med barn.

2.6.1 Pedagogiskt drama - för den emotionella utvecklingen

Pramling och Asplund uttrycker att tidig formation av tankarna lägger grund för barnets kompetens att känna igen och agera utifrån sin egen förmåga och andras önskningsar (Pramling & Asplund, 2003).

Ogden (2003) beskriver social perception som något som handlar om att vara lyhörd och fånga upp signaler från sin sociala omgivning för att veta hur man ska reagera samt förmågan till ett socialt perspektivtagande och kännedom om olika miljöers sociala regler. Den sociala perceptionen kan tränas upp genom aktiviteter där barnen får sätta ord på sina känslor och i det lära sig tolka icke-verbala signaler från sin omgivning. Färdigheter, vilka är nära kopplade med social perception är rolltagande, socialt perspektivtagande och empatiska förmågor. Förmågan att lägga sina egna känslor och kunskaper åt sidan och att lära sig att se utifrån en annan individs perspektiv är, den gemensamma nämnaren. Rolltagande är en komponent i pedagogiskt drama, vilket då kan användas som metod för att utveckla sin sociala förmåga (Ogden, 2003)

2.6.2 Pedagogiskt drama – för den sociala kompetensen

De interpersonella relationerna är något som Vygotskij (2007) ansåg som betydelsefullt för att barnet ska kunna fungera och lära sig, där läraren ska öppna dörrar för barnets osynliga kompetenser. Inom den sociala kompetensen ansåg Vygotskij att barnets förhållande till sig själv och världen är beroende av relationer med andra individer (Vygotskij, 2007). Detta sätt att se på den sociala kompetensen innefattar kommunikation med andra människor, eftersom denna skapar relationer. Pedagogiskt drama bygger på detta och Bergström (1990) påtalar betydelsen av drama och i fokus står barnets utforskande av sin omvärld, där kommunikation och relationer är komponenter för detta (Bergström, 1990)

Ogden(2003) menar att den sociala kompetensen är nära sammankopplad med fostran av barn och unga vilket enligt honom är den viktigaste delen av både hemmets, förskolans och skolans socialisation, nu samt i ett framtida perspektiv. Han fortsätter med att påtala att den sociala kompetensen har en stor betydelse som både ett medel och som en drivkraft i barnets utveckling. Vidare uttrycker han också vikten av miljön och dess resurser, i vilket avses allt som kan stimulera och stödja barnets utveckling i förmågan att kunna koordinera känslor, kognition och beteende. Dessa delar främjar i sin tur kortsiktig anpassning eller långsiktig utveckling. Endast en god miljö räcker inte, barnet måste få en insikt i hur det ska kunna utnyttja dess resurser i miljön och då är personer som barnet kan knyta an till eller interagera med viktiga för att aktivera barnets känslor och det egna tänkandet. Därför är barnets självuppfattning, utåtvändhet, intelligens och fysiska uthållighet en grund för att kunna utnyttja de resurser miljön har i en verksamhet, där pedagogerna finns och har en viktig roll (Ogden, 2003). Dessa färdigheter kan barnet utveckla i pedagogiskt drama, vilket kan kopplas till Paulsen (2011), som beskriver hur viktigt arbetet kring barnets känslor är för att skapa en balans i dess känsloliv. Barn med social kompetens kommunicerar på ett sätt som är kontaktskapande och kan uttrycka sig klart både i sin verbala och icke-verbala kommunikation. De har även i mindre utsträckning negativa tankar om sig själva än de barn med låg social kompetens (Ogden, 2003).

2.7 En humanfysiologisk aspekt på de skapande ämnenas betydelse

Den finske fysiologen Matti Bergström (1990) , som utforskat hur den mänskliga hjärnan fungerar, beskriver sin syn på kunskap och utbildning. Bergström menar att barnens hjärnor inte är kapabla att hantera den ordning och struktur som grundskolan förespråkar. Hjärnans verksamhet innefattar två stycken poler, hjärnbarken och hjärnstammen där den senare är färdigbildad vid födseln medan hjärnbarken utvecklas och växer under hela barnets uppväxt. Hjärnstammen är den del av hjärnan vilken reagerar direkt på intryck och impulser, sänder ut kaotiska och slumpartade signaler medan hjärnbarken sänder ut information som består av strukturerade och välordnade signaler. Detta innebär att skolans inriktning på att lära barnen att vara strukturerade, välordnade och logiska samt att lära dem sortera bort oväntade impulser och tankar då motverkar en viktig förutsättning för barn att bli duktiga matematiker

och fysiker. Bergström menar att undervisningen är uppdelad i tre olika kategorier; kunskapsämnen (matematik, fysik, kemi), kraftämnen (idrott, slöjd, raster, utfärder) samt värdeämnen (dans, drama, musik, skönlitteratur, filosofi, språk, målning och historia). Kunskapsämnen värderas högre på de andra kategoriernas bekostnad. Han uttrycker att hänsyn måste tas till forskning om hur hjärnan utvecklas i grundskolan (Bergström, 1990).

Lind, 2010 påtalar de skapande ämnens betydelse och att det i drama finns en större frihet, det finns inget rätt eller fel och för barnet är det aktiva utforskandet av sin omvärld viktigare än fakta- och regelnlärning (Lind, 2010).

Ovan berörs det fysiologiska där Bergströms forskning visar att barnets hjärna inte är redo för det strukturerade undervisningssätt som skolan förespråkar. Han menar att det barnet är i behov av är de skapande ämnena, drama till exempel, där inget rätt eller fel finns. Även Lind påpekar betydelsen av skapande ämnen.

2.8 Kultur i läroplanen

Furman (2000) skriver att förespråkare för integrerat drama kommer att få fortsätta kämpa för att få en större del i läroplanen så länge skolan och utbildningarna för pedagogerna inte värdesätter drama mer (Furman, 2000). Sternudd (2000) gör i sin avhandling en undersökning kring vilken plats dramapedagogiken har i fyra olika läroplaner. De avhandlingar som beskrivs är Lgr 62, Lgr 69, Lgr 80 och Lpo 94. Sternudd gör en sammanfattning där dramapedagogiken tas fram som viktig och att den borde finnas med i alla ämnen som barnet bemöter. Dock försvinner detta synsätt mer i Lpo 94 då dramapedagogiken inte beskrivs i kontext utan gör det då svårare att tolka om det är dramapedagogiken som det syftas på. Vidare skriver Sternudd att kunskapen om dramapedagogiken försvinner mer i läroplanerna och det visas mer som ett arbetsätt eller hjälpmedel till olika ämnen istället för ett eget ämne. Sternudd uttrycker här att dramapedagogiken har blivit mer instrumental där den används mer till ett stöd för andra ämnes mål och innehåll. Kunskapsområdet försvinner då mer i dramapedagogikens pedagogiska värdegrund samt den demokratiserande funktion som finns.

”I Lpo finns ett demokratiskt synsätt som har flera beröringspunkter med de dramapedagogiska perspektivens demokratiska potential, men detta sätts inte bokstavligen i samband med dramapedagogik” (Sternudd, 2000, sid 170).

Sternudd (2000) uttrycker i sin avhandling att dramapedagogiken har osynliggjorts och istället blivit ett redskap för andra ämnen och då med fokus på ämnet svenska (Sternudd, 2000). Här syns att det från 1900-talets början blivit alltmer viktigt att barnen ska få möjlighet att utvecklas inom drama. Samtidigt kan det urskiljas idag att drama och estetiska uttrycksformer inte betonas tydligt som ett ämne i läroplanen för skolan. Denna tendens kan ses i Lpfö 98, reviderad 2010, där drama endast nämns i ett mål. Drama kan vara användbart i arbetet kring barnets identitet och självkänsla men detta finns inte med i läroplanen.

Paulsen (2011) menar att skolsystemets sätt att fungera med kunskapskrav, betyg, kärnämnen och målsättningen att studera vidare på högskola influerar även de yngre åren i grundskola samt i förskolan. De estetiska ämnena hamnar i en utsatt situation. Paulsen eftersträvar en ny framtida syn och en gemensam teori inom de estetiska ämnena för att synliggöra målsättningar och för att förstärka pedagogernas argumentation för hur tiden, ekonomin, rummet och personalresurserna används. Om en teori genom detta stärks kan detta ge en auktoritet till de estetiska aktiviteterna. En teorimodell där estetiska aktiviteter inte endast ses som lek, intuition, känsla, oproduktivitet och spontanitet utan även som nytta, förnuft, idé, produktivitet och reglerat arbete. Estetiska aktiviteter bör ses som både ett rationellt och ett resonerande arbete (Paulsen, 2011). Kopplingar kan göras mellan både Sternudd och Paulsen där samtliga beskriver skolverksamhetens roll och synen på de estetiska ämnena, där pedagogiskt drama ingår, endast som metoder att nå andra kunskapsmål.

3. METOD

Syftet med denna studie är att göra en undersökning angående hur pedagogerna i förskolan uppfattar arbete kring ämnet pedagogiskt drama, därför har vi valt att göra en kvalitativ undersökning. Vi tror att med denna undersökningsmetod kan vi få fram en bild av ämnets möjligheter och eventuella hinder, sett ur några pedagogers synvinkel. Meningen är också att ge läsaren en möjlighet att fundera på sin egen relation till drama och hur man skulle kunna arbeta kring ämnet. Vi vill tillika undersöka om pedagogerna upplever möjligheter och/eller svårigheter kring arbete med pedagogiskt drama.

3.1 Kvalitativ undersökning

Trost (2010) menar att genom en kvalitativ undersökningsmetod kan man få en inblick och förståelse för den intervjuades resonemang och tankar. Om forskaren vill kunna urskilja ett mönster eller se ett samband utifrån sin frågeställning är den kvalitativa undersökningen en metod att rekommendera. Det är tillräckligt att endast en av intervjupersonerna följer ett mönster, då detta åberopar ett säkert konstaterat sakförhållande kopplat till undersökningen (Trost, 2010).

Vi följer en semistrukturerad intervjuform, vilken finns i bilaga *intervjuguide*. En semistrukturerad intervju form innebär att inga fasta svar finns. Vi eftersträvar en avslappnad attityd och öppenhet i avseende vilka svar intervjupersonen ger oss. De frågor vi i förhand har beslutat ska ställas kan ändra ordning beroende hur intervjun förlöper. Då frågorna är öppna ger det intervjupersonen möjlighet att själv utveckla sina egna tankar och idéer kring det aktuella undersökningsämnet, drama. De frågor vi valde att använda oss av i vår intervjuguide formulerades för att få svar på våra frågeställningar. En ljudupptagare under intervjun gör det möjligt för undersökningsspersonerna att upprepade gånger kunna lyssna på det som sägs under intervjun. Det öppnar även för urskiljning av tonfall och val av ord hos intervjupersonen (Trost, 2010). När våra intervjuer var klara har vi noggrant transkriberat dessa. När vår uppsats är klar kommer både ljudupptagningarna och transkriberingarna att raderas.

3.1.1 Validitet

Trost (2010) ger uttryck för att det finns faktorer som kan påverka intervjupersonen och validiteten av undersökningen är intervjuarens representativa utseende och dess etniska ursprung. Ytterligare beskriver Trost (2010) att då intervjupersonen upplever ämnet i studien som känsligt kan en fördel vara att intervjupersonen och forskaren är av samma kön. Om intervjupersonen känner sig obekvämt angående ämnet i studien kan resultatet bli att intervjupersonen vill vara till lags och uttrycker sig, ger svar som de tror att forskaren vill ha. Forskaren kan omöjligt förändra sin personliga identitet men kan sträva efter att vara neutral och genom detta framträdande skapa en god atmosfär genom intervjun, allt för att intervjupersonen ska känna sig bekväm i situationen (Trost 2010).

3.2 Urval

Då vårt syfte är att undersöka hur pedagogerna i förskolan uppfattar ämnet pedagogiskt drama, finner vi det fördelaktigt att undersökningen äger rum på en förskola med pedagoger som intervjupersoner. Valet av förskola är både slumpmässig och icke slumpmässig, då vi känner till två förskolor som aktivt arbetar med drama. Därför väljer vi att ta med dessa i vår undersökning. Det kan bidra till att resultatet blir av bredare karaktär. På förskolorna kommer intervjusituationen att ske med två till fyra intervjupersoner samtidigt och på någon förskola kommer intervjusituationen att ske med endast en intervjuperson. Vi valde detta tillvägagångssätt eftersom vi fått klart för oss att pedagogerna vi kontaktat föredrar olika sätt att bli intervjuade, enskilt och gruppvis. Intervjupersonerna och förskolornas namn har vi valt att fingera på grund av de etiska principerna som vi beskrivit i metoddelen.

Förskolan Koltrasten, där våra namn på pedagogerna är: Kajsa som är förskollärare och Katina som är barnskötare och snart färdig förskollärare. De har en barngrupp på tjugotre barn. Förskolan Rödhaken där våra namn på pedagogerna är Rebecca som är barnskötare och Rosa som är förskollärare. De har en barngrupp på tjugoen barn. Förskolan Tranan där våra namn på pedagogerna är Torbjörn och Tanja där båda är förskollärare. De har en barngrupp på tjugo barn. På förskolan Blåmesen arbetar pedagogen Birgitta, som är förskollärare. Hon

har en barngrupp på tretton barn. Samtliga förskolor vi utfört våra intervjuer på, är kommunala och ingen har någon särskild inriktning.

3.3 Urvalskritik

Eftersom vi behandlar ett relativt vanligt ämne blev följden att det inte var svårt för oss att få intressenter till en intervju. Vi tog kontakt via telefon med fyra förskolor varav två stycken arbetade medvetet med pedagogiskt drama. Vi fann att pedagogerna valde att bli intervjuade i olika sammansättningar. Vi gick dem tillmötes med detta då vi kunde se både fördelar och nackdelar där. Med detta i beaktande kan vi resonera kring huruvida det påverkat de intervjuades svar under undersökningen. Med ett delvis medvetet val av respondenter, kan validiteten av resultatet diskuteras. Då vi förstår att svaren hos de intervjuade personer som arbetar med drama kan presenteras i ett större omfång, behöver vi ha i beaktande att syftet med undersökning är en strävan att ta reda på hur pedagogerna i förskolor förhåller sig till det estetiska ämnet drama. Det kommer därför inte ske någon jämförelse mellan parterna angående omfånget kring arbetet med pedagogiskt drama är. Vidare såg vi till fördel för läsaren att kunna ta del av intervjuarnas olika erfarenheter angående drama, vilket kan ge läsaren möjlighet att tillhandahålla ny kunskap om drama.

Vidare kan vi fundera kring samtals kvaliteten och längden, beroende på om intervjupersonen är ensam. Det finns också en risk att samtalen blir ostrukturerade då flera människor är samlade. På en förskola där intervjuerna utfördes deltog en pedagog i intervjun. De andra tre intervjuerna omfattade hela arbetslaget under respektive intervju. Anledning till detta var att de intervjuade själva fick ange det alternativ som kändes bekvämt samt fungerade praktiskt i verksamheten. Här får vi ta i beaktande att det kan finnas en skillnad i hur intervjudiskussionerna fortlöpte med en pedagog i förhållande till de intervjuer där hela arbetslaget blev intervjuade. Den pedagog som blev intervjuad ensam kan ha känt sig bekväm i den situationen men det kan också finnas en svårighet i att föra en diskussion på två man hand. Hos de pedagoger som intervjuades i arbetslag får vi även där ta i beaktande att en osäkerhet att föra fram individuella åsikter kan finnas i en grupp. En fördel med att intervjua i grupp är att det kan leda till fler diskussioner och fler åsikter kring ämnet.

3.4 Förberedelser inför undersökningen

Vi inledde momentet med att tillfråga pedagogerna på de förskolor, där vi i förväg hade vetskap om att de aktivt arbetar med pedagogiskt drama. Dessa visade sig vara intresserade av att ställa upp som intervjupersoner i vår undersökning. Därefter kontaktade vi per telefon, slumpmässigt utvalda förskolor där vi presenterade oss och vår undersökning. Pedagoger vid de förskolor, vilka var intresserade att medverka, fick mottaga ett e-postbrev med information om ämnet och genomförandet av intervjun (se bilaga 1). Vi bokade därefter en tid för intervju via telefon och beräknade att varje intervjutillfälle skulle ta cirka en timme. Vår intervjuguide har vi utformat med syftet att frågeställningarna kan besvaras så utförligt som möjligt (se bilaga 2).

3.4.1 Tillvägagångssätt av intervju

Vi befann oss under intervjuerna i ett rum avskilt från barngruppen. Samtliga intervjuer tog en halvtimme. Emellan parterna fanns det intervjufrågor på dokument samt inspelningsmaterial.

3.5 Etiska överväganden

Utifrån Vetenskapsrådets forskningsetiska principer har vi tagit del av de fyra huvudreglerna som står under individskyddskravet för forskare att tillämpa. De fyra huvudregler som beskrivs är samtyckeskravet, informationskravet, nyttjandekravet samt konfidentialitetskravet. Undersökningsdeltagarna har blivit informerade om villkor, deras uppgift samt möjligheten att avbryta om det skulle uppdagas. Intervjupersonerna har blivit meddelade syftet med vår undersökning och på vilket vis materialet kommer att behandlas, samt vad det skall användas till. Vad gäller de utvalda pedagoger vilka skall intervjuas ställs inga andra krav än att de muntligt godkänner att dela med sig av eventuella uppfattningar angående arbete med pedagogiskt drama. Intervjuerna kommer att behandlas konfidentiellt. Inget namn på förskola, personal eller annan information som kan identifiera undersökningsplatsen kommer att ingå i

studiens material. Genom detta har forskaren utlovat intervjupersonerna anonymitet och konfidentialitet. Tystnadsplikt råder därför i yrkesetisk mening för forskaren (Trost, 2010).

Tillvägagångssättet vi väljer att använda är, att vi som intervjuare ställer frågorna ensamma då vi valt att intervjua dem med bara en av oss medverkande. Intervjuerna spelas in genom en röstbandspelare och vi väljer att ha möjlighet för anteckningar under intervjun. I vår studie kommer all relevant fakta att presenteras på ett korrekt och sakligt vis, utan att tendera till att utelämna eller förvränga fakta.

4. RESULTAT

Vi har strukturerat vårt resultat enligt ordningsföljden av de ämnen vi valt att behandla i vår uppsats. Efter varje ämnesområde följer en analys. De ämnesområden vi behandlar i resultatet är: 1) Drama och lärande 2) Kommunikation, drama i lärande 3) Kulturella inslag: teater, handdockor och lek. 4) Kulturella inslag med estetik 5) Barnets självkänsla kombinerat till pedagogiskt drama 6) Pedagogernas egna tankar kring att agera och interagera. Vi valde denna ordningsföljd med anledning av att vi personligen ansåg den följa upplägget av våra intervjufrågor. Dessutom tyckte vi att genom indelning i dessa kategorier når vårt syfte och problemformuleringar. Efter varje resultat har vi valt att lägga en analys, för att läsaren genast ska få en analyserande sammanfattning som hjälper den vidare i läsningen av uppsatsen.

4.1 Drama och lärande

Om Läroplanen beskriver Katina att där faller sig allt naturligt, genom det ena får man det andra. I dramat kommer lärandet och det kan man bygga på långt. Kajsa påpekar liknande.

Jag tänker mig att om man ser det som en tegelvägg, kunskapsbitarna, allt lärande, inte bara de vi utmanar barnen i utan alla lärandetillfällen- det är cementen som binder samman allt. Utan cementen så faller väggen.

Rebecca berättar att hon tänker att alla i ett arbetslag är ju olika och att det är där styrkan ligger när de arbetar utifrån läroplanen. Rosa konstaterar också att pedagogernas personliga intressen präglar det de väljer att lyfta fram i läroplanen. Rebecca fortsätter med att förklara.

Om de har samma intressen kan det ju vara lätt att fastna där och då gäller det att få inspiration från andra avdelningar.

Att pedagogernas intressen styr angående vad de väljer att fokusera på i läroplanen anser även Torbjörn och Tanja. Torbjörn uttrycker.

Det måste det nästan göra då man inte vill ut på svag is utan behandla det man är mer säker på. Gör man inte det kan man ju ingenting själv men å andra sidan kanske man skulle gå på svag is, jag vet inte.

Katina uttrycker liknande resonemang, att hon borde fundera på vad hon känner sig osäker på och utmana sig i det. Torbjörn anser det känns bra att ha ett fäste men fördelen med att vara osäker är att de får lärdom om någonting nytt. Tanja beskriver att de numera försöker hålla kvalitetsredovisningarna efter vad man anser att de inte behärskar så mycket. Vidare beskriver hon att pedagogerna i sitt arbetslag blivit bättre på att ta fram nytt, och som med språket och matematiken har många känt en osäkerhet men efter ett tag har de ansett sig bli mer insatta i dessa ämnen. Torbjörn uttrycker att det blivit mer fokus på att skriva om verksamheten där tyvärr annat får stå åt sidan.

Birgitta nämner att pedagogiskt drama är användbart då man vill uppnå de mål som finns i läroplanen. Hon anser att det finns både fördelar och nackdelar med att personliga intressen styr. Birgitta uttrycker att det finns krav från kommunen och det är då det gäller att finna variation.

Genom det vi arbetar med behöver vi finna variationen med hur vi arbetar kring det så att alla barn förstår och får någonting ut av det.

Birgitta ser arbetslaget som något positivt där man upplever något tillsammans i kontrast till ensamarbete som lärare. Birgitta uttrycker att drama i läroplanen är alltför osynligt.

Jag kan säga att jag blir galen när jag läser läroplanen, att det är så lite både av estetik och drama och ja, överhuvudtaget. För det är ju genom detta man lär allt det andra, som matematiken, språket, ja allting.

Hon berättar att hon har fått hålla tillbaka för sitt intresse för drama men hänvisar till jantelagen, det finns ju nackdelar men det gäller ju att lyssna på varandra i arbetslaget så man inte kör över.

Kajsa ger uttryck för att hon under sin utbildning fått höra orden.

Man skulle hänga av sig sina intressen utanför klassrumsdörren. Och sen är det en annan värld i skola och förskola.

Hon berättar att pedagogernas personliga intressen inte skall styra arbetet med barnen. Kajsa uttrycker också att hon inte tror att det blir så mycket drama på en avdelning där det arbetar

pedagoger som inte är intresserade av drama.

4.1.2 Analys

Det urskiljs ett missnöje angående hur drama framställs i läroplanen för förskolan. Birgitta väljer att uttrycka sin frustration över hur lågt prioriterat drama är i läroplanen, eftersom det är så viktigt. Hon uttrycker sin frustration över hur lite drama och estetik görs synligt i läroplanen, vilket hon anser vara utgångspunkten för lärande i olika ämnen. Det upplevs överlag att läroplanen inte ligger till grund för hur eller att, drama används i verksamheten. En reflektion är att drama i läroplanen kan tolkas som otydlig i förhållande till syftet med varför det är betydelsefullt för barnets utveckling. Birgitta som erfarenhetsmässigt till stor del använt sig av pedagogiskt drama, skiljer sig från resterande pedagoger då hon starkt uttrycker missnöje över bristen på pedagogiskt drama i läroplanen. I vårt moderna samhälle kan det sociokulturella perspektivet skönjas i förskolan. Interaktion, samspel och kommunikation är i teorin i fokus och behövligt för att fungera socialt för en hållbar utveckling. Då pedagogiskt drama till stor del handlar om den sociala utvecklingen är avsaknaden av en utförlig beskrivning av den i läroplanen märkbar.

Angående hur pedagogers personliga intressen styr verksamhetens innehåll uttrycker Rebecca och Rosa enigt att det kan vara så. Då kan en dialog med andra avdelningar vara ett stöd för inspiration. De anser det också vara en styrka att intressen styr innehållet, om det blir varierat. Katina och Torbjörn för liknande resonemang, intressen styr och pedagoger borde utmana sig i ämnen de känner sig osäkra på. Här lyfter pedagogerna sitt eget ansvar för ett varierat innehåll för barnen. Birgitta har ett stort intresse för drama men har fått hålla tillbaka ibland för att tillmötesgå sina arbetskolligor. Kajsa anser sig tro att på en avdelning där inga pedagoger har något intresse för drama, blir det inte mycket drama. Här kan urskiljas att alla de pedagoger vi intervjuat anser att intressen speglar verksamhetens innehåll men de uttrycker både för- och nackdelar med detta resonemang. Det förväntas av pedagoger idag att utgå från barnets intressen. Här blir synligt hur omfattande begreppet intressen är ur olika synvinklar. Det kan skönjas att trots pedagogernas vilja att tillmötesgå barnens intressen, påverkar det även deras styrkor, både som människa och pedagog. Det faller sig i och med detta mer naturligt att alla dessa aspekter fyller en funktion i förskolan. En pedagog kan behöva få använda sig av sina styrkor för att växa i sin yrkesroll. Den erfarna, ur en sociokulturell

aspekt, fungerar då som betydelsefull för barnet, då de kan lära av denne och av varandra.

4.2 Kommunikation, drama i lärande

Tre av intervjupersonerna, Kajsa, Katina och Tanja relaterar drama till teater. Katina uttrycker att hon tror att många sammankopplar drama till teater men glömmer bort allt det andra som även ingår i begreppet drama. Kajsa och Katina ser pedagogiskt drama som lärande och att det finns ett syfte med det, de spelar inte bara upp något för att det är roligt. Det finns ett syfte, ett mål med det. De anser att barnen lär sig mycket annat kring det, att stå upp för sig själv, våga inför någon, våga gå in i känslor på ett helt annat sätt, våga vara någon annan. De nämner även att det handlar om att uttrycka sig genom att vara någon annan. Rebecca menar att pedagogiskt drama kanske är lite mer planerat. Rosa håller med.

Rosa beskriver hur de arbetar med drama, genom ett skogstema där pedagogerna lägger ut spår i skogen efter en figur, vilken barnen får fantisera ihop vem detta är. Detta ska sedan leda till att någon av pedagogerna iklär sig rollen på det viset barnen bestämt figuren skall se ut. Denna figur ska också ha en handdocka som kompis. Rebecca uttrycker att de genom detta tema både får in kommunikation, språk och skapande. De får också in skriftspråk, uttrycker Rebecca, genom brev som barnen får hjälpa till att skriva till den hemliga figuren. Hon nämner dessutom att hon på en tidigare arbetsplats arbetade med så kallade forumspel, där pedagogerna spelade upp en konflikt de sett i barngruppen och fick på så vis barnen att reflektera kring händelsen mer objektivt. En svårighet i arbetet med drama nämner Rosa vara de krav vuxna ställer på barnet. Hon menar att de vuxnas mål tar överhanden och barnen får då stå tillbaka. Tanja säger att pedagogiskt drama kan användas vid konflikthantering, arbeta utifrån en saga där de sätter roller och håller *kompissnack*.

4.2.1 Analys

Här ser vi att pedagogiskt drama ses som ett lärandetillfälle, genom att några pedagoger uttrycker att det finns ett syfte med det och görs inte bara för att det är roligt. Några pedagoger uttrycker också att barnen lär sig uttrycka sig och våga inför andra genom pedagogiskt drama

som metod. Genom medel inom pedagogiskt drama som tema, forumspel och sagor utvecklar barnen kommunikation, skriftspråk, skapande och fantasi. Konflikthantering kan med fördel bearbetas genom rollspel. Rollspel kan vara en variant av social interaktion som barnen behöver för att utveckla perspektivtagande. Det blir synligt att Vygotskijs syn på interaktion och betydelsen av den speglas i vår moderna förskola. Det urskiljs att pedagogerna är medvetna om vad barnen kan utveckla inom detta område men kanske saknar de fullt ut kunskap om metoder för att genomföra det. Det talas mycket om att våga, inte så mycket om att utvecklas socialt och i interaktion med andra, lära om andras känslor och perspektivtagande. Detta för våra tankar till tidigare nämnda citat om lärarutbildningens svagheter, där metoder inom pedagogiskt drama för barn varit uppe för diskussion. Kanske kan det vara en anledning till varför pedagogerna är mer fokuserade på att barnet ska våga, en förberedelse inför att stå inför andra då de börjar skolan. Mycket av förskolans arbete kan kännas vara en förberedelse på vad som komma skall och kan tänkas påverka pedagogernas synsätt på vad barnet skall utveckla.

4.3 Kulturella inslag: teater, handdockor och lek

Birgitta beskriver att begreppet pedagogiskt drama är stort. Hon anser att man kan arbeta med det på så många olika sätt, dels genom handdockan och att man på ett opretentiöst vis fångar barnen och deras intresse. Torbjörn menar att pedagogiskt drama inte behöver vara att spela upp något, det kan vara att använda sig av en docka vilken fångar barnens uppmärksamhet. Tanja tillägger att de har tema *Bondgården*, där det ingår att barnen får utöva dramalekar med sång och musik.

Birgitta talar om handdockan som en väldigt bra metod i arbete med känslor samt för att få de mer tillbakadragna barnen att våga prata inför sina kamrater, genom en handdocka. Utifrån utbildning och erfarenhet uttrycker hon handdockor som en metod inom pedagogiskt drama. Hon har gått fortbildningar inom det estetiska området och känner sig trygg med att arbeta med handdockor och ser stora fördelar med detta arbetssätt. Rollek och gestaltning är begrepp som nämns som metoder. Birgitta ser drama som en metod i sagoberättande, att låta barnen bearbeta exempelvis *Bockarna Bruse* genom att själva få dramatisera sagan. Fler exempel är

att pedagogiskt drama kan vara att berätta en saga där hon menar att barnen också kan få träna på att komma på egna sagor tillsammans. Hon nämner dans och gestaltning med hjälp av musik och sång som pedagogiskt drama. Syftet uttrycks vara att barnen ska få vara delaktiga, träna på att våga prata inför andra, samt lärande. Birgitta menar att i drama finns inga rätt eller fel och detta är stärkande för barnen.

Tanja och Torbjörn uttrycker att för dem innebär pedagogiskt drama en mer styrd aktivitet, där de ger exempel på att använda sig av en sång eller en saga.

Katina berättar om ett *fem myror är fler än fyra elefanter* tema de arbetar kring för tillfället tillsammans med barnen. Katina, Kajsa och ytterligare en förskollärare iklär sig rollerna som Magnus, Eva och Brasse en dag varannan vecka och spelar upp en *sketch* för barnen. Inom temat har de indelat barnen i tre grupper, i vilka pedagogerna tillsammans med barnen reflekterar kring sketchen. De dramatiserar även sagor, vilka barnen sedan får dramatisera inför varandra, om de vill. Rebecca och Rosa, kommer inom sitt tema att iklä sig rollen som barnen fått fantisera ihop.

En svårighet Kajsa och Katina nämner är de stora barngrupperna då de ska reflektera. Då något dramatiseras lyckas de däremot fånga alla barnen på ett bra sätt. Syftet med detta tema och arbetsmetoden är att barnen ska få ha en gemensam utgångspunkt, bryta vardagen som Katina uttrycker. En svårighet som Torbjörn nämner är att han kan känna att de vuxna ibland kan vara för inriktade på endast målet med aktiviteten, vilket då leder till en svårighet att få med sig barnen hela vägen.

4.3.1 Analys

Många av pedagogerna har en medvetenhet om sin egen betydelse att gå in i roll som inspiration för barnen. En fördel som uttrycktes av att gå in i roll inför barnen var det intresse som fångar barnen. De kulturella inslag som vi kan urskilja är handdockor, sagogestaltning och dans. Omfånget av dessa kulturella inslag nämns inte av pedagogerna men viss kunskap om metoder inom pedagogiskt drama kan urskiljas. Några pedagoger uttrycker att de vill med sitt skådespel inför barnen bryta vardagen och ge dem en gemensam utgångspunkt vilket vi tolkar som något utvecklande både för pedagogerna och för barnen. Det kan också medföra att

barnen genom att se pedagogerna spela olika karaktärer får en konkret bild av människors olika personligheter, vilket är positivt. Kanske kan de känna igen sig i karaktärerna och deras olika känslor. Det nämns att de vuxnas mål med en aktivitet kan vara problematiskt, vilket vi väljer att analysera som något som kan vara ett hinder i arbetet med pedagogiskt drama. Ett sätt att komma undan denna problematik anser vi vara öppenhet inför vilken väg arbetet eller aktiviteten tar. Den flexibilitet en vuxen då utstrålar hämmar då inte barnet. En annan pedagog nämner att inga rätt eller fel finns i pedagogiskt drama, vilket då skulle vara motsatsen till den vuxnes behov av styrande och målsättning. Här uttrycker pedagogen en öppenhet, vilket visar att det finns en medvetenhet kring syftet med pedagogiskt drama. Med kulturella inslag ser vi även här att barnen utvecklar kommunikation och bearbetning av känslor.

4.4 Kulturella inslag: Estetik

Vi berör begreppet estetik och det finns en del tankar kring detta begrepp. Rosa ser estetik som något skapande, ta föremål från skogen och skapa med detta, måla.

Kajsa ser de estetiska ämnena som

- Kittet som bygger samman tegelstenarna av lärande.

Hon ser dessa ämnen som lärande. Hon menar också att genom att använda sig av estetiska uttrycksmedel får man in lärandet på många olika plan. Katina upplever estetik-begreppet som något där man lär med alla sina sinnen.

- Det man gör med kroppen stannar i knoppen.

Kajsa återkommer med tankar kring estetik vilka hon kopplar till pedagogiskt drama och menar att det kan vara svårt att använda om man aldrig provat, denna känsla kan vara hämmande i arbetet kring drama.

Birgitta kopplar begreppet estetik till glädje, vilket barnen också gör och lär sig genom dessa uttrycksmedel. Måleri som ett exempel på ett estetiskt uttrycksmedel, samt arbete med handdockor. Tanja nämner att estetik inte är ett ord de använder sig av men däremot har de

mycket skapande arbete tillsammans med barnen som rörelselek, sång och musik. Hon uttrycker även att bild, tolka bilder är något de sällan gör i verksamheten. Torbjörn ser det som att de har skapande hela tiden, vilket är anledningen till hur det ser ut på avdelningen.

4.4.1 Analys

Alla pedagoger uttrycker att de använder sig av estetiska uttrycksmedel periodvis i olika mängder. Överlag nämner de estetik i samband med måleri, rörelselek och skapande med händerna. Detta kan urskiljas som en okunskap om hur brett begreppet estetik är och möjligtvis påverka pedagogernas arbete i verksamheten. Vi urskiljer en viss tveksamhet hos pedagogerna kring vad estetik innebär och vilka metoder som finns att använda. Det för våra tankar till tematiskt arbete där alla estetiska uttrycksmedel skulle kunna användas för att nå kunskap. Givetvis tillsammans med matematiken, språket och naturvetenskapen. Att skapande kopplas samman huvudsakligen till måleri och skapande med händerna tolkar vi som en osäkerhet för vad estetik innefattar. Då pedagogiskt drama är en del av begreppet estetik, vilket är ett begrepp som nämns i läroplanen tror vi att det är av betydelse att pedagoger är insatta i vad detta begrepp innebär. Vissa av pedagogerna nämner ord som glädje, lära med sina sinnen och att de estetiska uttrycksmedlen är det som knyter samman barnets lärande. Att lära med sina sinnen är själva grunden i estetiken, där känner vi att pedagogen har en kunskap om begreppet och innebörden i det.

4.5 Barnets psykiska utveckling kombinerat med pedagogiskt drama

Kajsa uttrycker att tanken med pedagogiskt drama innefattar barnets utveckling av att våga och känna en trygghet i sig själv. Katina tillägger att barn som är till synes mer tillbakadragna får en möjlighet att leva ut med hjälp av drama, bland annat i momentet då de får prova på att dramatisera en saga. Kajsa minns ett tillfälle där några barn skulle dramatisera *Bockarna Bruse* med hjälp av figurer och första gången endast gjorde rörelserna med händerna utan ord. Nästföljande gång använde de sina röster och levde ut och ville inte sluta dramatisera. Båda pedagogerna påpekar vikten av att låta barnen få ta det i sin egen takt, att inte tvinga på dem något. De ser definitivt drama som en metod för utveckling av självkänsla.

Rosa ser drama som ett sätt att stärka barnens känsla av att själva våga och att pedagogerna fungerar som förebilder i detta avseende. Rebecca uttrycker att hon försöker uppmuntra och säga till barnen att det de gör är bra. Rosa menar att de skulle kunna arbeta mer kring barnens självförtroende än med självkänsla. Hon uttrycker att alla barn har ett visst mått av självförtroende i olika situationer men har de en god självkänsla i grunden vågar barnen misslyckas i högre grad. Hon tillägger att som hon ser på det så blir det mycket tillsägelser i arbetet men pedagogerna är tydliga med att säga till barnen att de tycker väldigt mycket om barnen, det är handlingen de inte uppskattar.

Tanja beskriver sitt sätt att se på arbete med självkänsla, där hon uppmuntrar barnen till att de kan och ska göra själva. Det handlar om att våga, tillit till den egna förmågan. Torbjörn nämner en aktivitet som går ut på att barnen får ta med sig en egen bok till förskolan och berätta om sin bok inför sina kamrater, detta ser han som arbete med självkänsla och att våga prata inför gruppen. Båda är eniga om att drama är ett ämne och en metod för att öka barnens självkänsla. Angående drama och självkänsla anser Birgitta att man arbetar med självkänsla även i det lilla man gör, att fantisera ihop en saga tillsammans som ett exempel på detta. Hon ser detta som något alla bidrar med och därför får in känslan av att alla är viktiga för skapandet av sagan. Även Birgitta ser självkänslan hänga samman med att våga tala inför andra.

4.5.2 Analys

Vad pedagogerna uppger är att de har en viss medvetenhet om vad pedagogiskt drama psykiskt kan utveckla hos barnen. De utvecklingsområden som pedagogerna lägger vikt vid är barnets självkänsla och självförtroende, där uppmuntran är betydelsefull för att utveckla dessa. Om drama förespråkas vara en metod att föredra för utveckling av barnets självkänsla och bearbetning av känslor, kan detta prioriteras högre om det vore mer synligt i läroplanen. En pedagog beskriver barnets självförtroende som pendlande beroende på situation, till skillnad från självkänslan vilken är mer bestående. Här påpekas att då självkänslan är god hos barnet är det lättare för barnet att ta ett misslyckande, därför är arbetet med självkänslan viktig. Detta tolkas vara en medvetenhet om hur en god självkänsla i grunden är positiv för

barnet både idag och i framtiden. Fortfarande handlar det huvudsakligen om att få barnen att våga, inte så mycket om hur de ska lära sig om hur andra känner och tänker. De uttrycker att genom dramatisering kommer de tillbakadragna barnen att våga, vilket är väldigt positivt. Det är utmärkande att de vill nå dessa barn och få dem att våga använda sina röster och stärka dem individuellt.

4.6 Pedagogernas egna tankar kring att agera och interagera

Katina känner själv att hon inte har några problem med att gå in i roller och är bekväm med det. Hon påpekar att det är något hon har fått arbeta med och att det är sådant som kommer med åren. Hon berättar om sin skoltid där andras värderingar bidrog till en svårighet att våga dramatisera. Som vuxen inför barnen, ser hon ingen svårighet att gå in i en roll idag eftersom barnen inte värderar på samma sätt.

Birgitta anser som Katina, livs- och yrkeserfarenhet resulterar i ett mer bekvämt förhållningssätt till att agera. På frågan om hur de ställer sig till att agera inför vuxna uttrycker Katina att det inte spelar någon roll längre och Kajsa förklarar att hon haft svårt för det som yngre men idag bekymrar det henne inte längre. Rosa uttrycker att inför barnen och arbetslaget känns det bra men inte inför andra vuxna. Rebecca tillägger att börjar man agera med barnen tidigt så blir det inte så konstigt för dem under sin uppväxt, det blir roligt. Rosa menar utifrån egen erfarenhet att hennes och andra pedagogers deltagande är betydelsefulla och att de vuxna är förebilder för att barnen skall våga och vilja dramatisera själva. Tanja anser inte heller att det är något större problem så länge hon är förberedd, men en del handlar ju också om improvisation. Kajsa påpekar

Det är lika mycket för barnen som för vår egen skull, vi stärks av det. Det är ju det hela i pedagogiskt drama, eller vad det än är så blir man utmanad.

Övriga intervjupersoner uttalar att deras utbildning tillfogat dem få möjligheter att fördjupa sig inom estetiska arbetsmetoder. Torbjörn minns arbete kring estetiska uttrycksmedel i sin utbildning som framhävande. Kajsa påtalar att det handlade främst om att våga agera själv men metoder för hur detta mer kunde användas med barnen i verksamheten borde funnits i

större grad. Katina, som är barnskötare i grunden och läser på distans till förskollärare, menar att hon endast fått metoder inom pedagogiskt drama vid två lärandetillfällen. Utöver detta har hon fått det beskrivet i litteratur, inte genom praktisk utövning.

4.6.1 Analys

Ett antal pedagoger berättar om sitt förhållande till att gå in i en roll. Det beskrivs som någonting de utvecklat med ålder och erfarenhet. Det påpekas dock att det beror på situation och vilka som tittar. Det urskiljs att några av pedagogerna ser det som något väldigt positivt med att gå in i en roll, både för dem själva och för barnen, de ser detta som ett lärandetillfälle åt båda håll. Några ser sig som förebilder och att ju tidigare barnen får möjlighet att agera, desto naturligare blir det för dem. Att använda handdockor verkar vara en metod många av pedagogerna vi intervjuat föredrar, detta anser vi som positivt då detta kan föda en lust i barnet att vilja dramatisera genom en handdocka. De metoder man skulle kunna använda i arbetet med barnen och för egen del ses som bristfälliga i utbildningen för förskollärare. Utifrån detta skulle det kunna tänkas att pedagogerna inte har tillräcklig kunskap om hur de ska kunna arbeta med pedagogiskt drama på ett utvecklande vis.

5 DISKUSSION

Syftet med vår studie är att undersöka hur pedagogerna i förskolan uppfattar det estetiska ämnet, pedagogiskt drama. Vår strävan är att undersöka om pedagogerna har diskuterat och reflekterat över hur ämnet kan användas, syftet med pedagogiskt drama, samt om de ser några möjligheter och/eller svårigheter kring ämnet. Dessa frågeställningar, vår forskningsbakgrund samt resultat-del med analys kommer att ligga till grund för vår resultatdiskussion.

5.1 Resultatdiskussion

Utifrån vår analys av resultatet kan vi urskilja vad pedagogerna uppger utifrån våra intervjuer. Pedagogerna uppger att de inte har så stor hjälp av läroplanen i sitt arbete med pedagogiskt drama. Begreppet pedagogiskt drama finns inte med i läroplanen för förskolan, endast drama.

Genom vår analys uppfattas ett missnöje från pedagogerna, angående deras utbildning. Detta missnöje berör omfånget av metoder inom pedagogiskt drama. Furman (2000) redogör för att förespråkare för betydelsen av pedagogiskt drama kommer att få arbeta hårt så länge lärarutbildningarna och skolan inte värderar pedagogiskt drama högre (Furman, 2000).

Vygotskij (2007) beskriver barnets teatrala skapande som en form av skapande vilken är nära knuten till barnet. Det finns enligt Vygotskij två grundläggande faktorer till att dramatisering står barnet nära. Den första faktorn är att barnet själv utför handlingen i dramatiseringen. Den andra faktorn är den personliga upplevelsen, vilken väver samman handlingen och det konstnärliga skapandet. Vygotskij beskriver vidare om skillnaderna mellan barnets och den vuxnes drömmar vilka innefattar individers fantasier. Skillnaden är att barnet har ett behov av att förverkliga sin fantasi i handlingar. Barnet behöver återge sin verklighet där dramatisering till fullo kan tillfredsställa detta (Vygotskij, 2007). Genom våra intervjuer kan det främst urskiljas att pedagogerna anser att barnen lär sig mycket genom pedagogiskt drama. Att stå upp för sig själv, våga inför någon, våga gå in i känslor på ett helt annat sätt, våga vara någon annan. De nämner också att det handlar om att uttrycka sig genom att vara någon annan.

Bergström (1990) har utforskat hur den mänskliga hjärnan fungerar och lägger tyngd vid att

barnets hjärna inte är kapabel att hantera den ordning och struktur som skolans värld förespråkar. Han påtalar de skapande ämnenas betydelse, där inga rätt eller fel finns och att utforskandet av sin omvärld är mer betydelsefullt än faktainläring (Bergström, 1990) Vygotskij (2007) beskriver sitt synsätt på barnets meningsskapande och hur det vidrör att barnet med hjälp av fantasi ges en möjlighet att förstå sin omvärld (Vygotskij, 2007). Detta kan kopplas till Lindqvist (1996) som menar att barnet i dramatisk lek bearbetar och ger sina upplevelser liv (Lindqvist 1996). Pedagogerna vi intervjuat ansåg i sin helhet ha en uppfattning om att pedagogiskt drama som metod kan utveckla barnets empatiska förmåga, självkänsla, identitet och fantasi. En pedagog yttrar att genom estetiska uttrycksmedel, innehållande pedagogiskt drama, lär med alla sina sinnen och är det som knyter samman barnets lärande. I skogstemat som några pedagoger beskrev fick barnen använda sin fantasi genom att själva få skapa sig en bild av hur en figur skulle kunna se ut. Barnet har ett behov av att bearbeta känslor, för att fungera enskilt och i grupp där pedagogiskt drama ses som en metod för denna bearbetning. Om ett barn har inre problem och känslor som inte får möjlighet att bearbetas kan risken bli att barnet blir utåtagerande och får svårt att fokusera på sitt eget lärande. Detta redogör Paulsen (2011) för genom den psykodynamiska teorin. Där betraktas de estetiska aktiviteterna och pedagogiskt drama som en metod att bearbeta inre problem. Några exempel på känslor som hon nämner kan uppkomma hos barnet kan vara att bli avvisad eller nederlagskänslor, vilka kan vara svåra för barnet att bearbeta utan stöd från en vuxen. Paulsen (2011) redogör för begreppen, reaktiv och reflexiv handling. I en reaktiv handling gör man sig av med en känsla genom att skrika, springa, välta bord eller slåss. Här saknar barnet ord för att kunna beskriva sin känsla. I en reflexiv handling bearbetas känslor genom estetiska aktiviteter, exempelvis pedagogiskt drama. Att arbeta med känslor genom pedagogiskt drama borde då föredras och barnet kan identifiera sig med olika känslor och reaktioner. Tanja beskriver sitt sätt att se på arbete med självkänsla, där hon uppmuntrar barnen till att de kan och ska göra själva. Det handlar om att våga, tillit till den egna förmågan.

Pedagogerna talade om barnets individuella utveckling, att lära sig våga och känna tillit till sin egen förmåga. I den sociala interaktionen som Vygotskij (2007) förespråkar kan tillit, empati, förståelse och sociala samspel stärkas i en grupp. Lindqvist (1996) menar att barnet i leken får möjlighet att dramatisera det barnet upplevt vilket gör att upplevelsen bearbetas och blir meningsfull (Lindqvist, 1996)

Några av pedagogerna vi intervjuat nämner fördelarna med att använda pedagogiskt drama som en metod för gruppkänsla och konflikthantering.

Vidare uppger några av pedagogerna att svårigheter med att använda pedagogiskt drama är relaterat till de stora barngrupper som finns i verksamheterna. Samordna barnen, hålla dem nyfikna och nå målen anser pedagogerna vara svårigheter i arbetet med pedagogiskt drama. Pedagogerna uttrycker också att det i lärarutbildningen saknas metoder att använda inom pedagogiskt drama.

5.1.1 Resultatens konsekvenser för yrkesrollen

De konsekvenser vi kan urskilja av vårt resultat byggt på den litteratur vi använder samt de intervjuer vi genomfört vill vi här redogöra för.

Grunden för pedagogernas arbete ligger enligt oss i lärarutbildningen och dess innehåll. Då många av de pedagoger vi intervjuade anser utbildningen sakna metoder att använda i pedagogiskt drama ser vi detta som problematiskt för pedagoger. Förskolan är en institution där kommunikation, socialt samspel och interaktion barnen emellan borde vara i fokus för att barnet ska kunna utvecklas inom andra områden. Kunskap om hur dessa begrepp kan behandlas borde därför vara en stor del av utbildningen. Om inte barnet fungerar socialt läggs mycket tid istället på att tillrättavisa vilket påverkar självbilden hos barnet.

De pedagoger vi intervjuade trodde att personliga intressen påverkade innehållet i verksamheten, vilket ansågs både positivt och negativt. Det positiva är att pedagogerna kan använda sig av sina kunskaper i verksamheten och det negativa kan vara att vissa ämnen inte prioriteras. Läroplanens innehåll kan vara betydande för hur lärarutbildningen utformas. Då pedagogiskt drama inte nämns utan endast drama och inte kopplat till utveckling av barnets sociala liv och känsloliv kan det vara svårt att förstå kopplingen mellan dessa.

5. 2 Sammanfattning

Valet av ämne i vårt examensarbete uppkom efter vår specialiseringstermin vilken handlade om barnets estetiska språk. Ett av de ämnesområden vi behandlade i denna termin var

pedagogiskt drama. Kursen fick oss att bli mer insatta och engagerade i vårt valda ämne. Vi insåg också att utan denna kurs hade vi varit mindre medvetna om vad pedagogiskt drama är och kan användas för. Syftet med vår studie är att undersöka hur några pedagoger i förskolan uppfattar det estetiska ämnet, pedagogiskt drama. Vår strävan är att undersöka om pedagogerna har diskuterat och reflekterat över hur ämnet kan användas, syftet med pedagogiskt drama, samt om de ser några möjligheter och/eller svårigheter kring ämnet.

Resultatet visar vad pedagogerna uppger om pedagogiskt drama som en användbar metod i arbetet kring barnets självkänsla. De uttrycker att pedagogernas personliga intressen styr verksamhetens innehåll till viss del. I läroplanen (Lpfö, revideras 2010) nämns drama endast i ett mål och inte tillsammans med något som berör kommunikativ utveckling eller den sociala utvecklingen. Pedagogerna uttrycker även att lärarutbildningen inte i högre omfattning berör metoder att använda inom pedagogiskt drama.

Vår litteraturgenomgång fokuserar på det sociala samspelet, kommunikation och arbete med känslor vilket pedagogiskt drama kan utveckla hos barnet. Rollekar och arbete med litterära texter fyller också till stor del vår litteraturgenomgång och några av pedagogerna arbetar med detta i verksamheten. Känslor, kommunikation, social kompetens och bearbetning behandlas i litteraturgenomgången. Dessa begrepp kan utvecklas hos barnet genom pedagogiskt drama. Kanske kan läroplanen i framtiden mer konkret binda samman pedagogiskt drama med dessa begrepp och att detta i sin tur påverka lärarutbildningen och dess innehåll.

Vi uppfattade att pedagogerna gav uttryck för att drama som betydelsefullt och en del av det pedagogiska arbetet. Vi märkte samtidigt en osäkerhet gällande metoder att använda inom pedagogiskt drama i utvecklingen kring det sociala samspelet. Alla de pedagoger vi intervjuade använde sig av drama i verksamheten. De metoder som användes var handdockor, sagogestaltning och konflikthantering genom drama.

En väg att ta om vi skulle fortsätta forska vidare inom området skulle kunna vara att inrikta sig endast på förskoleklassen och hur pedagogerna arbetar där med pedagogiskt drama. Det skulle vara intressant att se om och hur ämnet används.

REFERENSLISTA

Bergström, Matti. (1990). *Hjärnans resurser. En bok om idéernas uppkomst*. ISBN: 91-86328-72-7. Skogs grafiska AB, Malmö.

Fredin, Kirsten. Hägglund, Kent.(1997). *Drama Bok*. ISBN: 978-91-47-05068-0. Liber AB. Nacka

Furman, Lou. (2000). *In Support of drama in Early Childhood Education, Again*. Early Childhood Education Journal, Vol. 27, No.3, 2000.

Lind, Ulla. (2010). *Blickens ordning. Bildspråk och estetiska läroprocesser som kulturform och kunskapsform*. Doktorsavhandling. ISBN 978-91-7447-010-9. Stockholms Universitet.

Lindqvist, Gunilla.(1996). *Lekens möjligheter*. ISBN: 978-91-44-61391-8. Studentlitteratur AB Lund.

Lindqvist, Gunilla. (1995). *The Aesthetics of play. A Didactic Study of play and culture in Preschools*. Doktorsavhandling. ISBN: 91-554-3506-8. Uppsala, universitet.

Lpfö 98 reviderad (2010) *Läroplanens handbok*, ISBN: 978-91-44-07277-7, Studentlitteratur AB, Lund.

Ogden, Terje. (2003). *Social kompetens och problembeteende i skolan – kompetensutvecklande och problemlösande arbete*. ISBN 91-47-05136-1. Liber AB.

Paulsen, Brit. (2011). *Estetik i förskolan*. ISBN 978-91-44-60431-2. Studentlitteratur AB, Lund.

Pramling Samuelsson, Ingrid, Asplund Carlsson, Maj. (2003). *Det lekande lärande barnet – i*

en utvecklingspedagogiskt teori. ISBN 978-91-47-05205-9. Liber AB.

Rasmussen, Viveka. Erberth, Bodil. (2009). *Undervisa i pedagogiskt drama.* ISBN: 978-91-44-04733-1. Studentlitteratur AB Lund.

Sternudd, Mia Marie F. (2000). *Dramapedagogik som demokratisk fostran?: fyra dramapedagogiska perspektiv : dramapedagogik i fyra läroplaner.* Diss. Uppsala : Univ.Avhandling. ISBN: 91-554-4750-3.

Svenska Akademiens ordlista. (2009). ISBN 9789113043555. Nordstedts.

Trost, Jan, *Att skriva uppsats med AKRIBI*, 2010, ISBN: 978-91-44-05340-0. Lund studentlitteratur

Trost, Jan, *Kvalitativa intervjuer*, 2010, ISBN: 978-91-44-06216-7. Lund studentlitteratur.

Vygotskij, Lev. (2007). *Fantasi och kreativitet i barndomen.* ISBN 9789171730114.

Ziehe, (1993). *Kulturanalyser, ungdom, utbildning, modernitet*, ISBN: 91-7139-124-x. Brutus Östlings Bokförlag.

Bilagor

Intervjuguide

Vårt mål med denna intervjustudie är att undersöka ämnet drama. Vi vill undersöka hur pedagoger arbetar med drama, vilket är en del av läroplanens mål som barnen ska få möjlighet att utvecklas inom. Vårt syfte är att undersöka hur pedagogerna i förskolan förhåller sig till det estetiska ämnet, drama. Vi vill veta om de har diskuterat och reflekterat över hur ämnet kan användas, syftet med pedagogiskt drama, samt om de ser några möjligheter/ svårigheter kring ämnet.

Inledande fråga:

Fråga: Vilken utbildning har intervjupersonen/Intervjupersonerna?

Kort information om förskolan. Är den kommunal, privat? Någon särskild inriktning? Antal barn, personalantal, antal avdelningar.

Del 1: Intervjupersonens inställning till Drama i allmänt:

Fråga: När ni hör ordet drama, vad tänker du/ni på då? Följdfråga:

- A) När du/ni hör ordet pedagogiskt drama, vad tänker du då?
- B) Finns det någon kunskap eller medvetenhet om ämnet som ni fått genom utbildning och/ eller genom yrkeserfarenhet?

Del 2: Arbete med drama

Fråga: Hur tänker du/ni hur man kan arbeta med pedagogiskt drama? Följdfrågor:

- A) Är det något du/ni diskuterat i arbetsgruppen?
- B) Finns några planerade aktiviteter kring ämnet drama? Syfte med det?
- C) Känns ämnet viktigt att arbeta med i förskolan? Varför?
- D) Finns det någon svårighet?

Del 3: Estetik

Fråga: Vad har du/ni för relation till estetik? Följdfrågor:

- A) Hur arbetar ni med estetiska ämnen? Syftet med detta?
- B) Finns det någon kunskap eller medvetenhet om estetik som ni fått genom utbildning och/eller genom yrkeserfarenhet?
- C) Känns ämnet viktigt att ta upp i förskolan? Varför?
- D) Finns det någon svårighet?

Del 4: Vad tänker du/ni om läroplanens roll kring Drama?

Fråga: Arbetar du/ni med drama utifrån läroplanens mål? Följdfrågor:

- A) Är det något ni diskuterat i arbetsgruppen?
- B) Om ja eller nej, hur tänker ni kring de mål som finns i läroplanen?

Del 5: Drama kring självkänsla, gruppkänsla och utveckling av identitet?

Fråga: Arbetar du/ni med barnets utveckling av självkänsla i verksamheten? Följdfrågor:

- A) Skulle ni kunna se drama som ett ämne för detta?
- B) Om ja, på vilket sätt? Om nej, hur tänker ni då?
- C) Finns några planerade aktiviteter med drama för att stärka ovanstående utveckling?
- D) Finns det någon kunskap eller medvetenhet om att drama skulle kunna stärka ovanstående utveckling hos barnen, som ni fått genom utbildning och/eller yrkeserfarenhet?
- E) Finns det någon svårighet?

Del 6: Hur känner du/ni personligen för att agera/gå in i roll inför varandra och barnen?

Del 7: Hur tänker du/ni om att agera/gå in i roll utifrån er professionella yrkesroll?

Del 8: Tror du/ni att era personliga intressen styr vad du/ni prioriterar främst i läroplanen?

- A) Vilka fördelar/nackdelar finns med ovanstående fråga?

Hej

Våra namn är Lina Lindqvist och Helena Andersson och vi studerar på lärarhögskolan i Kristianstad med inriktning mot förskola och förskoleklass.

Just nu denna hösttermin skriver vi vår C- uppsats som är en vetenskaplig rapport med ämnet ”Drama, inte som ett redskap utan en utveckling”

Efter att ha samtalat med er vill vi med detta brev tacka för ert intresse att delta samt ge er en beskrivning över hur intervjun kommer att gå tillväga och hanteras.

Vårt mål med denna undersökning är att undersöka ämnet drama. Vi vill undersöka hur pedagoger arbetar med drama, vilket är en del av läroplanens strävansmål att barnen ska få möjlighet att utvecklas inom. Vårt syfte är att undersöka hur pedagogerna i förskolan förhåller sig till det estetiska ämnet, drama. Vi vill veta om ni har diskuterat och reflekterat över hur ämnet kan användas, syftet med drama, samt om de ser någon fördel/ problematik kring ämnet.

Vi har valt ut er förskola där undersökningen kommer att ske genom intervjuer med frågor angående uppsatsens ämne.

Vi skulle vilja intervjua dig/er från samma avdelning. Intervjun kommer att ta max en timme.

Till den eller de pedagoger som blir intervjuade ställs inga andra krav mer än att du eller ni är villiga att dela med er av eventuella erfarenheter och tankar kring verksamhetens arbete i detta ämne.

Intervjun behandlas konfidentiellt. Inga namn på förskola, personal eller annan information som kan identifiera er kommer att finnas med i materialet.

Tillvägagångssättet vi valt i intervjun är att en av oss kommer att ställa frågor, vi antecknar, spelar in samtalet genom en röstbandspelare och hoppas på ett givande samtal tillsammans.

För frågor nås vi på telefon:

Lina Lindqvist Tel: 0735060299

Helena Andersson Tel: 0707505156

Vår handledares namn är Marie-Louise Hjort och är universitetslärare på högskolan i Kristianstad. Ni når henne på telefon: 044-203234.

Vi ser fram emot vår bokade tid med dig/er och hoppas på ett gynnsamt möte för bägge parter. Tack så mycket för att ni tog er tid att läsa detta brev

Med vänlig hälsning

Lina Lindqvist, Helena Andersson